

Probus

keizer Romeinse Rijk
276-282

Afkomst Probus

Probus werd geboren in vermoedelijk het jaar 986 (Ab Urbe Condita, na stichting Rome) van de toen in gebruik zijnde jaartelling. Dit komt overeen met 232 n Chr.

Zijn geboortestad was Sirmium in het rijkdeel Pannonia Secunda (huidig Sremska Mitrovica, Servië) aan de rivier de Sava, die uitmondt in de Donau. Hij was een van de 10 keizers die daar werden geboren. Het behoorde tot de Romeinse provincie Illyria (ongeveer het gebied van Joegoslavië en Albanië).

Hij was de zoon van Dalmatius, een uit de boerenstand afkomstige officier in het Romeinse leger.

Militaire loopbaan

Probus ging het leger in rond 250 toen hij volwassen was. Hij klom snel door de gelederen en verdiende herhaaldelijk hoge militaire onderscheidingen. Op jonge leeftijd werd hij benoemd als militaire tribuun door keizer Valerianus, als erkenning voor zijn vaardigheid en de belangrijke overwinning op de Sarmaten bij de Illyrische grens. Tijdens de chaotische jaren van het bewind van Valerianus was Illyria de enige provincie die werd geleid door officieren als Claudius, Aurelianus en Probus, waar de barbaren op afstand werden gehouden, terwijl Gallië werd overspoeld door de Franken, Rhaetia door de Alamanni, Thracië door de Goten, en het oosten door de Perzen. Probus werd een van de hoogst geplaatste luitenanten van Aurelianus en heroverde Egypte op Zenobia in 273 n Chr. Keizer Tacitus, benoemde Probus in 275 vervolgens tot gouverneur van het oosten (gebied van Egypte tot Syrië) en verleende hem buitengewone bevoegdheden om de gevaarlijke oostgrens van het Romeinse Rijk veilig te stellen.

Keizerschap en herstel grenzen

Keizer Tacitus overleed door ouderdom in 276, tijdens een kamp in Klein-Azië. Na de dood van Tacitus riep het leger de populaire Probus uit tot keizer, maar er was een mededinger, Tacitus' halfbroer Florianus. Florianus riep zichzelf ook uit tot keizer en nam de controle over het leger van Tacitus in Klein-Azië over, maar werd na twee maanden gedood door zijn eigen soldaten na een besluiteloze campagne tegen Probus in de bergen van Cilicia. In tegenstelling tot Florianus, die de wensen van de senaat negeerde, verwees Probus naar zijn claim in een respectvolle verzending naar de senaat in Rome. De senaat bekrachtigde enthousiast zijn pretenties.

Probus reisde vervolgens naar het westen, versloeg de Goten langs de benedenloop van de Donau in 277 en verwierf de titel van *Gothicus Maximus*. De Goten begonnen echter zijn bekwaamheid te respecteren en smeekten een verdrag met het rijk.

Gouden muntstuk van Probus in militair pantser.
Legende: IMP. PROBVS GEM.

In 278 voerde Probus met succes campagne in Rhaetia de Alamanni en de Longiones; beide stammen waren door de Neckar vallei en over de Rijn naar Romeins grondgebied doorgedrongen. Ondertussen versloegen zijn generaals in Gallië de Franken en de Bourgondiërs, waardoor Probus ook de titel *Germanicus Maximus* verwierf. Naar verluidt werden 400.000 barbaren gedood tijdens de campagne van Probus, en de hele natie van de Lugii werden uitgeroeid.

Na de nederlaag van de Germaanse indringers in Gallië stak Probus de Rijn over om met succes campagne te voeren tegen de barbaren in hun thuisland. In de nasleep van de campagne repareerde Probus de oude vestingwerken die door Hadrianus in de kwetsbare ruimte tussen de Rijn en Donau, op het grondgebied van Zwaben. In 279 werden vervolgens de Vandalen uit Illyricum verdreven.

Probus drong respect af bij de overwonnen stammen en rekruteerde op grote schaal barbaren in assisterende functies. De provincies waren tijdens de crisis van de derde eeuw ontvolkt door oorlog, ziekte en chaotisch bestuur, zware belastingen en uitgebreide rekrutering van het leger, en de barbaarse koloniën hielpen, althans op korte termijn, om de grensverdediging zeker te stellen en de landbouw op peil te brengen.

Antoninianus van Probus geslagen in 280. Toont de zonnegodheid Sol Invictus met het berijden van een quadriga
Legende: PROBVS P (ius). F(elix). AVG(ustus).

In 280 waren er opstanden van Proculus en Bonosus. Beide opstanden werden echter snel neergeslagen. Rond diezelfde tijd werd Julius Saturninus, een goede vriend van Probus die een hoge functie in Syria bekleedde, door zijn troepen tot keizer verheven. Voordat Probus tot actie over kon gaan was Saturninus echter al gestorven. Hierna sloeg Probus een opstand neer in Groot-Brittannië met de hulp van een zekere Victorinus, die later in 282 tot consul werd benoemd.

Keizerschap in vreedestijd

In 281 trok Probus eindelijk naar Rome. Hij sloot een overeenkomst met Perzië, maar het lag in de verwachting van de legerleiding dat hij later een grote veldtocht tegen hen zou houden. De legerdiscipline die Aurelianus had hersteld werd gecultiveerd en uitgebreid onder Probus; wreedheden moesten daarbij echter vermeden worden.

Probus met stralenkroon.

Legende: IMP(erator) C(aesar) M(arcus) AV(relius) PROBVS P(ius) F(elix) AVG(ustus)

Gebeeldhouwd hoofd van Probus uit Brescia in Noord-Italië

Een van zijn uitgangspunten was om de soldaten nooit stil te laten zijn en hen in vreedestijd te gebruiken voor nuttige civiele taken. Hij liet hen bruggen bouwen, kanalen graven in Egypte en wijngaarden aanleggen in Gallië en Pannonië, om de economie in deze verwoeste landen weer op gang te brengen. Toen Probus de legioenen beval om met de drainage van de door malaria getroffen moerassen rond Sirmium te beginnen, was voor hen de maat echter vol. De soldaten waren woedend en riepen Carus tot keizer uit. Probus werd uiteindelijk in 282 door zijn eigen mannen vermoord. Zijn dood werd door de Senaat en het volk diep betreurd.

Probus in de geschiedenis

De keizerperiode van Marcus Aurelius Probus was, niet ongebruikelijk, relatief kort. Ook zijn gewelddadig einde was niet buitengewoon. Historici waarderen zijn inzet en herstel van het Romeinse Rijk. Volgens de Engelse historicus Gibbon was Probus de laatste van de welwillende constitutionele keizers van Rome die. Zijn opvolgers Carus (282-284) en Diocletianus (284-305) namen actieve maatregelen om het gezag van de senaat te ondermijnen, en vestigden de autocratische aard en goddelijke afleiding van de keizerlijke macht. Nooit meer, na de hervormingen van Diocletianus, zou de Romeinse senaat een actieve rol spelen in het beheer van het rijk.

Wellicht is de keizer Probus nog meer bekend bij vinologen dan historici. Volgens sommigen is de wijnbouw in de Bourgogne en rond Bordeaux aan hem te danken. Een zegt er zelfs: Géén Probus, géén wijn.